

algemeen

'De wanhoop groeit met de dag'

Pieter De Gryse, directeur Vluchtelingenwerk Vlaanderen, over het nieuwe asielbeleid

Het hete hangijzer 'migratie' is niet uit de actualiteit weg te branden. Eerst waren er de kraanbezettingen, nu zetten twee fel gecontesteerde uitwijzingen het asioldossier opnieuw onder hoogspanning. 'De wanhoop groeit met de dag', zegt Pieter De Gryse, directeur van Vluchtelingenwerk Vlaanderen. 'September moet de maand van de waarheid worden, dat beseft de Wetstraat ook.'

Door Marjan Justaert / Foto Thomas Vanhaute

Dat het knettert was gisteren overigens lijfelijk te merken in gesloten centrum 127bis: vlak nadat enkele sans-papiers binnen de boel in lichterlaaie hadden gezet, begon buiten een manifestatie tegen de uitzetting van Rothman Salazar, een 19-jarige jongen uit Ecuador.

De grote vakantie loopt op haar laatste beentjes, maar de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) draait op volle toeren. Vorige week tekende DVZ twee uitwijzingsbesluiten die nogal wat stof deden opwaaien. Rothman Salazar (19) moet terug naar Ecuador, terwijl hij er geen familie meer heeft. De jongeman woont al zes jaar in België en wil maar al te graag aan de slag met zijn Belgisch diploma elektromechanica. Daarnaast is er het Tsjetsjeense gezin, waarvan twee meerderjarige dochters stante pede naar Polen worden gestuurd. De gehospitaliseerde moeder en de andere kinderen mogen van DVZ voorlopig in België blijven.

Vluchtelingenwerk Vlaanderen was er als de kippen bij om een persbericht de wereld in te sturen. Directeur Pieter De Gryse: "Het Dublinverdrag voorziet dat elke lidstaat om humanitaire redenen kan beslissen om een asielzoeker niet door te sturen. DVZ gaat volledig voorbij aan die clausule, dat kan toch niet?"

Is zo'n persbericht veeleer een symbolische aanklacht of zet het echt zoden aan de dijk?

De Gryse: "We doen wat in een gezonde democratie moet gebeuren: reageren. Samen met andere partners uit het 'middenveld' - ngo's, drukkinggroepen - en de parlementen oefenen wij een zekere controle uit op de uitvoerende macht. Zijn de politici volgens ons niet goed bezig, dan laten we ons horen. Of dat werkt? Jawel, de administratie is daar toch gevoelig voor. Ik heb alleszins niet de indruk dat men Oost-Indisch doof is voor onze persberichten."

En in welke mate raakt het asioldossier nog een gevoelige snaar bij de mensen?

"De kraanbezettingen van een paar weken geleden hebben duidelijk een negatieve impact gehad op de publieke opinie. Ik begrijp dat wel, men heeft niet graag extreme acties, ook niet als het bijvoorbeeld om milieuthema's of dierenbescherming gaat. Gespierde taal mag, maar wanneer de druk wordt omgezet in kraanbezettingen of hongerstakingen, slaat het aanvankelijke begrip snel om in afkeuring.

"Laat het duidelijk zijn dat de actievoerders op de torenkranen niet representatief zijn voor alle mensen zonder papieren. Zonder daar een waardeoordeel aan te koppelen, zij vormen niet de kern van de beweging. De brede achterban is bijlange niet zo radicaal. De essentie van de beweging zijn de duizenden mensen die op een vreedzame manier op straat komen op hun stem te laten horen, zelfs met honderden in provinciesteden als Roeselare."

Gaat u akkoord met minister van Asiel en Migratie Annemie Turtelboom (Open Vld), die hongerstakingen 'een vorm van chantage' noemt - ook al vertolken ze de radeloosheid die leeft?

"Die radeloosheid is precies de hefboom die mensen aanzet tot extreme acties. De wanhoop, de twijfel en de machteloosheid waar sommigen mee worstelen kun je je niet voorstellen. Hongerstakingen zijn niet het juiste middel, maar zijn onvermijdelijk. De Wetstraat staat soms te ver af van het terrein, waardoor ze die radeloosheid niet altijd capteert. Precies daarom is de politiek ook veel te laat in gang geschoten met het opzetten van een lange termijnmigratiebeleid. De langverwachte omzendbrief uitbrengen garandeert niet dat de hongerstakers ophouden, zegt Turtelboom. Dat klopt voor een deel. Maar andersom is geen omzendbrief uitvaardigen de beste garantie op nog vele hongerstakingen.

"Vanuit Vluchtelingenwerk Vlaanderen hebben wij, al sinds de vorige legislatuur, altijd de Wetstraat aangespoord om duidelijke criteria voor de humanitaire regularisatie op papier te zetten. Maar de politiek heeft de signalen van de hulpverleners én van de mensen zonder papieren zelf niet genoeg au sérieux genomen."

Gevolg is dat het regularisatiebeleid nog steeds een incoherente soep is.

"In 2000 heeft de regering een grote hoop asielzoekers in één keer geregulariseerd, maar sinds die one shot is er nauwelijks nog geregulariseerd om humanitaire redenen, enkel voor lange asielprocedures. Precies daarom zijn er nu heel wat goed geïntegreerde mensen zonder papieren. Nu, regularisatie is maar één aspect van het migratiebeleid, dat nu eigenlijk met onevenredig veel aandacht gaat lopen. Een volledig migratiebeleid moet duidelijke criteria kunnen voorschotelen voor de drie traditionele toegangspoorten: asiel, gezinshereniging en ten derde economische migratie. De regularisatieprocedure zou in theorie enkel mogen dienen om de mensen die door de mazen van die drie netten glippen, alsnog de kans op een verblijfsvergunning te bieden als daar een goede reden voor is. Probleem is dat de regularisatieproblematiek te zeer een symbooldossier is geworden. Het is de olifant die op het spoor ligt en ervoor zorgt dat de trein niet kan rijden."

Zijn die voordeuren, economische migratie bijvoorbeeld, zelf goed geregeld?

"Het is de verdienste geweest van de Open Vld dat het debat is opengetrokken. Zij hebben het dossier - en vooral de economische migratie - offensief aangepakt, ook al bevat de inhoud van hun boodschap weinig nieuws. De liberalen hebben economische migratie weer op de agenda geplaatst en de andere partijen gedwongen om zich erover uit te spreken."

Rothman Salazar, zopas onverbiddelijk uitgewezen, zou toch een perfecte economische migrant zijn: als electromecanicien wil hij niets liever dan een knelpuntberoep invullen.

"Inderdaad, dat is net het schrijnende aan de hele zaak. Hoogstwaarschijnlijk komt hij op basis van de nieuwe criteria wél in aanmerking om geregulariseerd te kunnen worden. Omdat hij de pech heeft dat zijn dossier toevallig nu op de tafel ligt, valt hij uit de boot. Daarom dringen wij aan op een bevestiging van de uitwijzingen van mensen die straks regulariseerbaar zijn. Zolang de criteria niet duidelijk, vastomlijnd in wettelijke vorm zijn gegoten, kun je toch geen mensen meer wegsturen?"

Welke rol speelt DVZ in die ambigue uitwijzingsdossiers?

"Enerzijds is de DVZ een uitvoerend orgaan, dat netjes binnen de lijntjes kleurt die de politiek uitstippelt. Anderzijds bijten ze zich soms dermate vast in een bepaald dossier dat het irrationeel wordt. Ze willen dan koste wat het kost hun beslissing doordrukken, hoeveel tegenargumenten er ook zijn. Denk aan de Tsjetsjeense familie. Waarom moeten de zusjes per se nu uitgewezen worden, terwijl de moeder aantoonbaar ziek is?"

"Ons land is nochtans al verschillende keren veroordeeld voor zijn uitwijzingspolitiek. In oktober 2006 tikte het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) in Straatsburg België op de vingers voor de schending van de mensenrechten bij de opsluiting en uitwijzing van het 5-jarige Congolese meisje Tabitha vier jaar eerder. Het probleem is dat na dat soort veroordelingen er noch een bijsturing van het beleid volgt, noch een onderzoek naar de verantwoordelijken."

De Waalse regeringspartijen PS en cdH wijzen met een beschuldigende vinger naar DVZ, terecht?

"Hun kritiek dat de DVZ te ver van de realiteit staat, is terecht. Ze houden soms totaal geen rekening met de persoonlijke situatie van de vluchtelingen. Wij pleiten voor een systeem waarbij de mensen gehoord en gezien worden - zoals de regularisatiecommissie destijds. Als je een beslissing neemt over iemands leven, is het toch normaal dat die persoon zich zelf eerst mag uitdrukken en/of verdedigen?"

"Tijdens de regularisatiegolf van 2000 was er zo'n commissie. Helaas is de commissie sindsdien taboe, want ze werd vrijwel onmiddellijk besmeurd met allerlei verhalen over fraude en vermeende subjectiviteit. Het alternatief? We moeten ervoor zorgen dat onze gewone toegangskanalen goed functioneren en geen nieuwe illegaliteit creëren. Daarnaast moeten de regularisatiecriteria mikken op de lange termijn. Tot vandaag zijn die criteria altijd ad hoc ingevoerd, zonder echte visie. Vandaar dat de humanitaire regularisaties tussen 2000 en 2008 op een heel laag pitje stonden. De bedoeling is nu - dat hoop ik althans - om de criteria zo op te stellen dat reguleren geen 'eenmalige gunst' meer is, maar permanent deel uitmaakt van een degelijk migratiebeleid."

De regering is ruziënd over het asielbeleid uiteengegaan, de langverwachte omzendbrief van Turtelboom is er dus nog altijd niet, het dossier lijkt muurvast te zitten. Toch koestert u goede hoop voor september?

"We blijven voorzichtig optimistisch. Voor de vakantie was de regering heel dicht bij een akkoord, maar wilde niemand water bij de wijn doen. Open Vld mag dan de minister voor Asiel en Migratie hebben geleverd, Turtelboom neemt te weinig initiatief of formuleert weinig eigen voorstellen om tot een compromis te komen. Ook

de PS en cdH zouden meer daadkracht aan de dag kunnen leggen. De premier onderneemt pogingen om de zaak naar zich toe te trekken en dat is goed, maar het komt erop aan om beslissingen te forceren."

Mogen we acties verwachten van Vluchtelingenwerk Vlaanderen of van het Forum Asiel en Migraties (FAM) als de regering niét over de brug komt in september?

"Hmmm, ik denk dat we de laatste maanden overvloedig signalen hebben uitgestuurd. Je merkt ook wel een beetje actiemoeheid bij de mensen. Probleem is eigenlijk dat het overlegmodel wel werkt - wij worden bijvoorbeeld regelmatig gehoord en doen zelf veel concrete voorstellen - maar dat de politiek haar verantwoordelijkheid niet opneemt. Daardoor vergroot de wanhoop van de sans-papiers, en groeit in het middenveld het onbegrip, de ontgoocheling en zelfs de antipolitieke gevoelens. Dat is een gevaarlijke situatie, die best niet te lang duurt. Laten we ervan uitgaan dat de regering dat zelf ook wel beseft."

Regularisatie is te zeer een symbooldossier geworden. Het is de olifant die op het spoor ligt en ervoor zorgt dat de trein niet kan rijden